

Emigrace z kunwaldského panství v letech 1724-1781

Příspěvek k dějinám Moravských bratří, 9. část

Daniel Říčan

Minule vyšla studie o exekucích na kunwaldském panství, které vyvrcholily čtvrtým vyšetřováním v prosinci r.1724 před církevním soudem – inkvizicí, na které někteří poddaní nečekali a snažili se zachránit útekem do země tolerančnější ke svým obyvatelům.

Se sbíháním poddaných z kunwaldského panství úzce souvisí činnost Kristiana Davida. Ten ještě před tím, než objevil Suchdol - vesnici plnou tajných evangelíků, seznámil se v Sasku na svých cestách za prací, s hrabětem N.L.Zinzendorfem, kterému vyprávěl, že na Moravě žije mnoho lidí, kteří jsou upřímnými křesťany, usilující o čistotu víry očištěnou od vší povrchnosti, ale jsou k vůli tomu pronásledováni jako heretici. Mladý hrabě mu přislíbil, že na jeho panství by se mohlo najít místo pro tyto pronásledované evangelíky z Moravy. Na jaře r. 1722 Kristian David odvedl z Moravy první skupinu 13 lidí z novojičinského panství. Byli to nožíři bratři Neisserové ze Žiliny. Čtrnáct dnů před Vánoci v r.1723 odvedl z této oblasti další skupinu, rodinu Jäschke ze Žiliny. Hned na začátku své pouti zabloudili v noci až k šenovskému kostelu a tak zamířili do Suchdolu k Davidu Schneiderovi. Tam se skrývali den a noc a pak pokračovali v cestě do Herrnhutu. Tyto dvě skupiny byly zajisté tím startovacím impulsem k „velkému exilu“, který měla Morava před sebou. Brzy je následovali další.

Právě v zimě 1723/24 pod vlivem dvou návštěv Kristiana Davida se Suchdolané stále častěji začali scházet po domech, kde konali bohoslužby, obec se duchovně probouzela, lidé přestávali navštěvovat hospody a společně četli ze svých dlouho ukrývaných knih. Podobně tomu bylo brzy i v Kuníně. Tak to pokračovalo až do vyzrazení kolem Velikonoc 1724.

Následné tvrdé výsledky, které přesahovaly únosnost, začaly nutit lid k vážnému přemýšlení, zda se dá ještě v takovýchto podmínkách dále existovat. Prvními emigranty z kunwaldského panství bylo 5 mladíků ze Suchdolu. Tři byli stejného jména: David Nitschmann zv. Tesař pozdější biskup, David Nitschmann zv. Syndikus, David Nitschmann Confessor (Vyznavač), dále syn rychtáře Johann Teltschik a syn svobodného sedláka Melchior Zeisberger, všichni synové bohatých rodičů. Unikátní je poměrně podrobný popis jejich cesty, která je popsána nejen místopisně ale i s jejich pocity a důvody, proč z Moravy odešli.

Deník Davida Nitschmanna Syndika

2. května 1724 jsem odešel z otcova domu. V polích ke mě přišli David Nitschmann, ten který po šestiletém věznění v Kroměříži na Moravě, odešel k Hospodinu a David Nitschmann ten, který jako bratrský biskup zemřel v Bethlehemu v Americe, Johan Teltschik, který jako ekonom působil v Dublinu v Irsku a tam zemřel, dále Melchior Zeisberger, nyní opatrovník vdovců v Herrnhutu.

Kolem desáté v noci jsme poklekli v polích na konci vesnice Suchdolu, modlili se za okolí, zvláště pak za Suchdol a prosili milého Boha, aby nás vedl jako národ Izraelský, ve dne oblačky, v noci sloupem ohnivým, ukázal nám zemi, kterou podle svého srdce pro nás vyhledal a vyvolil, kde by naše nohy klidně spočinuly. Zazpívali jsme píseň: „Blažený ten den, ve kterém se rozejdeme, opustíme milou otčinu a odebereme se do bídý.“ Naše křivé a přece rovné cesty, kterými jsme šli, vedly přes nejdivočejší a nejpříkřejší kopce do hor a pak dále.

3. května navečer jsme sešli před Krnovem z hor do nížiny. Přenocovali v malé vesnici Mocker (Mokré), vzdálené hodinu od Krnova, u řezníka ve stodole. Jeho velmi stará matka, pozůstatek takzvaných evangelíků, což nám plna bázně sdělila, neměla v sobě ani špetku života v Jezukristu.

4. května ráno jsme byli před Nisou, vešli do města a když jsme na druhé straně vyšli, naše cesta se dělila do polské Lissy (Lešna) a do Saska, rozvažovali jsme, kterou se dát, ale brzy jsme byli zajedno dát se napřed do Saska a odtud teprve, když tam nenajdeme dítky Boží (tak jsme se tehdy vyjadřovali), do polské Lissy.

5. května jsme přišli do vesnice jménem Stolze (Stolec), první luterské vesnice, radovali jsme se a doufali, že zde najdeme dítky Boží. Začali jsme hned u sedláka, kde jsme se uložili. Četli jsme jim ze staré Postily, ale brzy jsme zjistili k našemu zděšení, že celý dům je duchovně mrtev, o Bohu a jeho slovu málo ví a naše kázání je jim protivné.

6. května byla neděle. Zůstali jsme ve Svidnici a šli do luterského kostela, kde kázal pan Benjamin Schmolcke. Slyšeli a viděli jsme hned, že jsme v něm neshledali žádného Adama Steinmetze, byl to v nitru neobrácený, mrtvý člověk a jeho tlustá postava nás zarážela. Také nádhera obrazů v kostele a množství křížů na hrobech. To všechno nás naprosto zmátlo a poprvé jsme začali litovat, že jsme opustili Moravu, protože to zde s obrazy bylo ještě horší než mezi katolíky na Moravě. V tomto zármutku jsme se posadili před kostel a čekali, že někdo přijde, abychom se ho zeptali, nejsou-li zde kazatelé, kterým se říká pietisté. Příležitost k otázce se brzy našla a odpověď byla: Ano. Prý je zde jeden, jmenuje se Scharff a je takový i ve skutečnosti. Zavedli nás k němu. Přijal nás pln obav a hrůzy, když slyšel, že jsme exulanti z Moravy. Sdělil nám, že oni sami jsou zde pronásledováni a dal nám zřetelně najevo, abychom zase brzy odešli a to jsme udělali. Řekl nám při odchodu: „Kdo opustí otce a matku ve jménu mém, tomu to bude stonásobně splaceno“ a dal nám s sebou posla až do Hirschbergu (Jelení Hora) ke kupci Glaffeiovi. Přesto jsme se nezbavili stísněnosti, protože jsme zde nenašli dítek Božích, jak jsme byli zvyklí říkat. Ještě v poledne jsme plni sklíčenosti opustili Svidnici a zůstali přes noc ve vesnici jejíž jméno jsem zapomněl (byla to vesnice asi čtyři hodiny před Hirschbergem). Spali jsme tam u rychtáře. Ten se nás velice ostře vyptával odkud jsme přišli a kam chceme jít. Slovo měl starší Nitchmann, ale v nouzi si vypomáhal lží: Prý chceme jít do Vratislavi, pak do Zhořelce a vydával nás za tesaře a zedníky, zkrátka, jeho výpověď nebyla přesvědčivá. Rychtář nám nedůvěřoval, byl znepokojen, začal mluvit o vězení a nám bylo v domě nevolno. Ještě ten večer jsme zaplatili, co jsme spotřebovali a odešli časně ráno, když všechno ještě spalo, jen abychom už byli na cestě. Já sám jsem děkoval Bohu, protože ten chlapík neměl nic dobrého za lubem, poznal, že jsme lhali a nemáme dobré svědomí. Byl katolík.

8. května jsme se šťastně dostali do Hirschberku k panu Glaffeiovi a toho jsme také našli v obavách a strachu. Rozprostřel mapy a hledal Suchdol. Naštěstí jej našel, ale hned nato dělal, jak by nás co nejrychleji dostal z domu, každému dal na cestu zlatý a zase poslal k panu magistru Schwedlerovi do Niederwiese. Toho dne jsme však došli jen do vesnice Spiller a tam jsme zůstali na noc. Nocleh byl špatný a my byli ze svidnických a hirschberských poměrů velmi nešťasni, když jsme na ně pomysleli.

9. května časně zrána jsme vyšli ze Spiller a odpoledne dorazili do Niederwiese a šli hned k panu Schwedlerovi. Přijal nás s otevřenou náručí a velmi srdečně. Padl s námi na kolena a třikrát se pomodlil, jak to byl zvyk, Otče náš. Při to jsme poznali jeho dobré srdce a oblíbili si ho. Tady jsme přišli po minulých zážitcích zase k sobě. Po modlitbě se nás vyptával: „Moje děti! Víte jakých otců, dětí a potomci jste? Ale on nečekal až odpovíme, ale hned pokračoval z historie o Janu Husovi, Wiclifovi, Jeronýmovi a Amosu Komenském až po naše otce s vroucím srdcem a s vlhkýma očima mluvil: Z jejich prolité krve a mučení pro pravdu jste vyrostli a udrželi se dodnes. Jejich slzy a modlitby Bůh vyslyšel, seslal požehnání na jejich děti a to jste vy. Bůh, který i tomu nejposlednějšímu slíbil dobrodiní, který vás vyvedl, ten bude s vámi, až sám pak přijde, všechny ovce přivede a shromáždí ve svém věčném ovčinci. Pak pokračoval dále: „Právě teď je tomu sto let, co přišlo velké pronásledování na vaše otce a protože jste jejich synové, máte zdědit jejich požehnání a užívat ho mezi námi se svobodným svědomím, pro co oni museli dát svůj život. Bohu chvála, že jste vykoupeni a my máme to štěstí, vidět vás mezi námi růst, zelenat se, kvést, čehož vám za sebe ze srdce a v hojnosti ve jménu Ježíše Krista přeji. Amen, Amen.“ Po mnoha jiných srdečnostech, které nám tento milý muž po našem příchodu prokazoval, radil nám, jít hned do Herrnhutu a my se s ním se slzami v očích rozloučili. Dal nám s sebou posla až do Friedersdorfu (Bedřichova) k panu štolbovi von Schweinitz. Téhož večera jsme tam došli a byli jsme s ochotou přijati. Ubytovali nás v sušárně k českému exulantovi, který byl i se svou rodinou duchovně úplně mrtev a ani o tom nevěděl. Začali jsme naň působit, ale on byl zlý, a prý bychom se my mohli učit od něho.

10. května jsme si ve Friedersdorfu v klidu odpočinuli. Odpoledne nás vrchnost nadmíru laskavě a srdečně oslovila, vyptávala se na poměry na Moravě, na naši příležitost k obrácení a na náš odchod. Měli z nás v tomto domě opravdovou radost.

11. května časně z rána jsme odcházeli z Friedersdorfu a pán nám dal posla až do Leuby ke svému bratrovi, kapitánu von Schweinitz, který nás s milostivou paní také velmi mile a srdečně přijal. V klidu jsme tu přenocovali.

12. května, dnes brzy ráno, byl tehdy pátek, vyšli jsme s poslem, kterého s námi pán poslal až do Berthelsdorfu. Byl to český sklář, usazený v Leubě. Když jsme přišli na polnost obce, stálo tu ve srovnání s moravským venkovem velmi špatné obilí. Tu přepadla bratra Nitschman-

na (ten, který ve vězení na Moravě odešel k Bohu) nedůvěra, zakolísal a v nejhlubší zasmušilosti řekl: Oj, oj! Zamýšlíme tady zůstat a obilí je zde tak špatné, že jsme tak špatné na celé cestě z Moravy sem, neviděli. Nám ostatním se ho podařilo upokojit, i když i pro nás to bylo na pováženou. V poledne jsme byli v Berthelsdorfu a šli na faru. Pan Rothe, zdejší farář, přijal nás nejdříve po svém způsobu nejdříve suše, po chvíli, když nás důkladně vyzpovídal a slyšel, že všichni jsme děti bohatých rodičů, začal naplněn citem radostně mluvit: „Když byl Mojžíš už veliký, nechtěl být nazván synem dcery faraona.“ To bylo přirovnání k nám a na náš odchod z domova. Bylo pro nás neobyčejné, něco podobného slyšet. Když domluvil, poslal pro krejčího Friedricha Mordelta, který nás zavedl do Herrnhutu. Jak jsme to zde viděli, bylo nám všem jasné, že to je to místo, kde se máme usadit. Místo se nám zdálo malé, protože je Christian David vždy popisoval jako město. Řekl jsem: „Kdyby tři domy byly městem, tak nebude Herrnhut tím nejhorším.“ Rodiny Neisserů, již dříve tu usazené, nás s velkou radostí přijaly, ale místo k bydlení bylo moc malé, protože byl vystavěn jen jeden dům. Odpoledne ve 3 hodiny přijeli z Hengersdorfu pan hrabě a paní hraběnka von Zinzendorf s šesti koňmi, a protože jsme pro ně měli dopisy od magistra Schwedlera, hned jsme jim je odevzdali. Zdálo se nám, že je přijali příliš lhostejně a tak se stavěli také i k nám, což nás vzhledem k jejich zbožnosti zmátlo a byli jsme nad tím skutečně zarmoucení. Brzy nato se zde shromáždil hlouček lidí a byl mezi nimi i magistr Schwedler. Shromáždili se k položení základního kamene, později tak známému velkému domu. Pan hrabě měl nejdříve řeč o účelu stavby a při tom řekl: „Kdyby milému Bohu nesloužil tento dům k jeho záměrům, přeji si aby do něj udeřil blesk, nebo jej strávil oheň.“

Po chvíli další host pan baron von Wattewille poklekl na základní kámen a se slzami v očích se tak vroucně modlil, čímž docela zaujal naše srdce. Hned nato za mnou přišel pan farář Rothe a sdělil mi, že mne pan hrabě chce přijmout do služby. Při té příležitosti mne napadla slova, která kdysi řekl Dr. Luther o velkých pánech a jejich radách: „Někdy když se velcí páni sejdou a radí se a když se Bůh dívá jen klíčovou dírkou, řekne – z toho nic nebude.“ A kdyby to se mnou mělo také tak dopadnout nemám si s toho nic dělat? A hledme, tenkrát z toho také nic nebylo.

Vzpomínám, že v ten den se začala kopat první studna a v kostele v Berthelsdorfu byla zvláštní zpívaná hodinka na památku narozenin pana faráře Rotheho.

V r. 2000 členové Moravian podnikli pěší desetidenní cestu přesně podle deníkového záznamu ze Suchdolu do Herrnhutu, která přinesla mnoho nových poznatků. To je však zcela jiná historie.

Nejsnadnější rozhodování měli ti, kteří nebyli poutáni k žádnému majetku, zvláště sloužící personál a dospělí mladí lidé, kteří stáli před rozhodováním o své budoucnosti. Dále ti, kterým hrozily tvrdé tresty, a nejtěžší bylo rozhodování majetných. V žádném případě však není pravdou, že důvody k odchodu byly ekonomické. O tom dostatečně vypovídají vlastní životopisy Moravanů, které jsou uloženy v mnohatisícové sbírce životopisů v herrnhutském archivu. Důvody ekonomické a vidina zbavení se tuhých poddanských poměrů mohly rozhodování podpořit a byly jistě silným argumentem. V životopisech však ani v jednom případě si Moravané na robotní povinnosti nestěžují.

V srpnu 1724 ještě před třetím vyšetřováním hrabětem Harrachem uprchl z Kunwaldu dvacetiletý David Nitschmann švec s manželkou, který zažil na jaře věznění ve věži. V září odešla z horní části Suchdolu skupina asi 6 mladíků ve věku 19-28 let a domkař Fridrich č.p.3 s rodinou. Atmosféra v obcích musela být hodně napjatá, protože kunwaldská vězení byla plná, probíhal další závěrečný inkviziční proces na počátku prosince, během nějž uprchl z Kunwaldu mladý Melchior Nitschmann se čtyřmi přáteli. Toto období už bylo pro útoky nejméně vhodné, nebylo totiž lehké se 350 kilometrů brodit sněhem, jim však šlo o život. Nejtěžší delikventi byli v prosinci 1724 ve vězení a ostatní lidé ve vsi vyčkávali na verdikt soudu. Pokuty, které však měli suchdolané a kunwaldané zaplatit, zaplatil málokdo. Většinou raději utekli. V r. 1726 uprchl ze Suchdolu i svobodný sedlák Zeisberger s celou rodinou a opustil velké hospodářství, které vrchnost ihned skonfiskovala a zřídila z něj panský dvůr. Traduje se, že právě tento tzv. Horní dvůr je spojován s vyšlechtěním nového plemene skotu, které dalo naší oblasti i název Kuhländchen-Kravařsko.

Dne 25.ledna 1725 se podařilo uprchnout z vězení i dvěma nejtěžšími delikventům Davidu Schneiderovi ze Suchdolu, který přechovával Kristiana Davida a u nějž byl všeho původ a Davidu Nitschmannovi Koláři starostovi obce Kunwaldu, který se později stal tchánem hraběte Zinzendorfa i jeho adoptivním otcem. Svůj útěk obsáhle popsal ve svém životopise:

David Nitschmann – Kolář (1676-1758) Večer jsem řekl svým bratřím: „Dnes v noci se s vámi rozloučím“. David Schneider hned řekl: „Chci jít s tebou“. Museli jsme čekat až do jedné noci v noci. V rozpacích jak se zbavím okovů, jsem uchopil svůj nůž a vytáhl jej z pochvy. Měl jsem nůž v pravé ruce a levou jsem sáhl po zámku. A jak jsem zámek uchopil, byl už otevřen. Zaplakal jsem radostí a řekl Davidu Schneiderovi: „Ted' už vidím, že je vůle Spasitelova, abych mohl odejít. Sňali jsme v místnosti, kde jsme byli, železa z nohou, s bratry jsme se zcela tiše rozloučili a šli přes dvůr, abychom se poohlédli po žebříku. Šel jsem k fortně, která byla dvěma dveřmi uzavřena a první dveře stály otevřeny a druhé také. To tedy bylo další znamení, že máme odejít. Za zámek jsme položili železa na zeď a šli k mému domu, kde jsme trochu váhali, pak jsem řekl své paní, jak se má chovat pošlu-li někoho, aby ji odvedl. Šli jsme v noci ještě 5 německých mil do Bohumína, kde jsme u pana hraběte Henckela zůstali 3 dny. Odtamtud jsme šli šest mil do Pawloviczki (Pavlovičky leží asi 30 km na sever od Opavy, v tehdejší Slezsku) a pak do Neundorfu k panu Bulleovi. Tam jsem nechal přivést svou paní s dětmi. Po deseti dnech jsem se rozloučil se Schneiderem a s panem Buleem a odešel jsem do Saska.

Tentýž příběh zaznamenal i **David Schneider (1693 – 1755)**: Tu nám ukázal Pán Bůh cestu, že jsme mohli uprchnouti z čeledníku, do kterého jsme byli zavřeni a to o půl 11 v noci po tom dni, ve kterém jsme svědčili, pokud nám dal Bůh milost. Starý otec David Nitschmann, který toho času dlel v Pensylvánii, jehož děti jsou Jan a Anna, manželka hraběte Zinzendorfa, otevřel svůj zámek nožem a já jsem rozbil svůj zámek sekerou a tak jsme šťastně utekli. Ostatní vězňové (bylo nás 12 pohromadě), spali sice všichni, ale někteří přece o tom věděli. Já sám jsem se již nedostal do svého domu, neboť jsme šli docela jinou silnicí. Také má rodina nevěděla nic o našem útěku, teprve až ráno, když prohledávali můj dům. Byl z toho veliký shon také v mé rodině, neboť všechno zapečetili. Ale my dva zatím jsme se schovali u křesťanských přátel den cesty od domova. Odtud poslali jsme jednoho posla domů, abychom zvěděli, co se stalo s našimi, zda byli hned vyhnáni ze svých domů, čili byli uvrženi do vězení. Když náš posel tam přišel, střežili již biřicové dům, avšak Pán Bůh to tak zařídil, že mohli podivným způsobem vyjít a hned s našim poslem jít. Mezi nimi byly také dvě děti Anna a Jan, kteří byli dost silní, aby mohli jít. Když byli pohromadě, měli z toho převelikou radost a šli potom dále.

Já měl s nimi jít také pryč, čehož mi bylo velice líto, poněvadž jsem neměl manželku a nezletilé děti u sebe. Nevěděl jsem si rady. Dostal jsem od nich sice dopis, abych přemýšlel o cestách a možnostech jak je zachránit, poněvadž páni měli s dětmi své plány. Ale já jsem sám nemohl pomoci, poněvadž jsem si nemohl troufat domů. Tu jsem přemluvil ještě jednou toho posla, aby se odvážil ještě jednou za dobrý plat tam odvážit. Když tam přišel, byli všichni již tak silně střeženi, že to nevypadalo na možnost záchrany. Avšak věrný Bůh vyslyšel milostivě náš pláč a modlitbu a vyvedl je předivně proti nadání všech. Bůh řídil srdce naprosto cizího muže, totiž starého Piesche (otce Anny a Johany), že se musel smilovat nad mými milými a musel je vyvést, i když za dvojnásobný plat, poněvadž to bylo nebezpečné. Dálo se to pak takto. Ve dne mívala má rodina jen jednoho strážce, ale v noci dva. Tu odeslala má manželka malé děti Juditu a Pavla ve dne k našim příbuzným a ona zůstala doma s většími dětmi Annou a Růženou. Za večera dopravila její sestra malé děti do druhé vesnice, kam byl objednan koč. Nočním strážcům, kteří se ptali po malých dětech řekla, že už spí a postavila ke kolébce větší děvče, které mívala ještě u sebe v komoře a kázala jí pořád je kolíbat, jako kdyby tam dítě leželo. Když se smrákalo, byla ještě ve velké úzkosti, ale řekla si: Žádná pomoc, musí se do toho, a poručila děvčeti, aby šla spát. Ta však tomu již porozuměla, vyplížila se z domu ven a utíkala. Za chvíli dělala má žena, jako by šla spát. Strážci seděli ve světnici za stolem. Potom se vyplížila z komory, vzala boty do ruky, šla do zahrady a skočila přes plot. Předtím si donesla kabát k jedné sousedce, hodila si ho přes sebe a už byla v polích a než se nadála, vyvázla z největšího nebezpečí. Ta druhá vesnice v níž čekal koč, leží pak směrem, na který by nikdo nepomyslel (patrně Mankovice). Ještě tu noc ujel s nimi 5 mil, pak museli najmout ještě jeden povoz na dvě míle, než přišli ke mně. Za to budiž Bůh chválen a veleben za jeho předivné vedení a záchránění v tomto čase i navěky. Amen.

Mnohé podobné příběhy čteme v životopisech Moravanů, kde se popisuje jejich zajetí cestou, přepadení od lupičů a zázračná vysvobození. Je pro nás nepochopitelné, jak mohly cestu dlouhou 350 km přežít děti, některé jen několikaměsíční, nebo staří lidé až sedmdesátiletí. V únoru útek pokračovaly, nejdříve ti mladí zdatnější, ale v březnu již celé rodiny. Zatímco v r.

1724 uprchlo asi 35 poddaných, v r. 1725 už to bylo přes 40 a v r.1726 70, 1727 asi 40, 1728 45 atd. Přesné údaje se dosud nepodařilo shromáždit. Útěky pokračovaly i po obnovení farnosti v Suchdole r.1729, což mělo sbíhání poddaných omezit a pokračovalo se zmenšenou intenzitou, ale nepřetržitě zvláště proto, že kontakty mezi Herrnhutem a Kravařskem byly udržovány písemné, ale i osobní, protože ti odváznější se občas vraceli pro ostatní rodinné příslušníky.

R.1742 ve válečném konfliktu prohrála Marie Terezie Slezsko a hranice s Pruskem se přiblížila až k Opavě, což ještě více usnadnilo útěky. Obnovená Jednota bratrská využila dané příležitosti a vybudovala několik bratrských osad i ve Slezsku. Gnadenfrei, Gnadenberg a Neusalz. Sloužily mimo jiné i jako útočiště pro prchající Moravany. Nejbliže a právě s tímto záměrem byla vybudována osada Gnadenfeld na sever od Krnova r. 1782, avšak to už byl vydán toleranční patent umožňující vystoupit nekatolíkům z ilegality, osada tudíž ztratila svůj původní význam. Ještě blíže se formoval sbor Rozumice u Opavy, pro neustálé vnější problémy k jeho ustavení však nedošlo.

Celkem se odhaduje, že z panství kunínského a novojičínského uteklo asi 550 poddaných a 100 dalších z oblasti Jeseníků. Nejvíce emigrujících pocházelo ze Suchdolu, asi 280 obyvatel, 100 z Kunína, 58 ze Šenova, 47 ze Žiliny, 24 ze Životic, 21 z Mankovic, 17 ze Ženkavy, 9 z Butovic, 9 ze Štramberka, což nejsou konečná čísla.

Psáno pro časopis Poodří, vyšlo v č. 2/2006, s.9.

Pro www.go-east-mission.net převzato z podkladu zaslaného autorem a s jeho svolením.